

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง The Application of the Image of the City Theory in Urban Landscape Development

ปริญญ์ ปฏิปันธกานต์¹
Parinya Patiphanthakan¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพของเมืองเป็นการนำเอาองค์ประกอบในการรับรู้ของเมืองจากผู้เข้ามาพบเห็นพื้นที่ จะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ สามารถสร้างการรับรู้ทางมนทัศน์ให้กับเมืองจากผู้สังเกตเห็น หากสภาพแวดล้อมของเมืองได้มีการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสมจะทำให้เกิดจินตภาพเมืองชัดเจน ส่งผลให้เมืองนั้นๆ มีความน่าประทับใจต่อผู้พบเห็นในที่สุด ผลการศึกษาพบว่าทฤษฎีจินตภาพของเมืองสามารถวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อสร้างภูมิทัศน์ให้แก่ชุมชนพื้นที่ศึกษาได้ ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่าปัญหาเรื่องของเส้นทาง (Paths) นั้นควรมีการพัฒนาเส้นทางถนนเพิ่มมากขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการเชื่อมต่อเส้นทางระหว่างชุมชนกับวัด และการปรับปรุงสภาพพื้นผิวถนนให้สามารถสัญจรได้อย่างสะดวก ต่อมาคือเรื่องของย่าน (District) ควรสร้างความชัดเจนเรื่องของย่านต่างๆ ในพื้นที่ อย่างเช่น ความชัดเจนเรื่องย่านการอนุรักษ์รูปแบบกลุ่มอาคารแบบล้านนา รวมไปถึงการสร้างภูมิทัศน์ย่านเกษตรกรรมที่แสดงออกถึงวิถีชุมชนแบบดั้งเดิมเอาไว้ ส่วนต่อมาเป็นผลการศึกษาเรื่องขอบเขต (Edges) เสนอแนะให้สร้างภูมิทัศน์โดยใช้พรรณไม้ท้องถิ่นให้เป็นรั้วธรรมชาติ จะช่วยสร้างอัตลักษณ์ทางด้านจินตภาพของเมืองในเรื่องขอบเขตของชุมชนมากยิ่งขึ้น ถัดมาคือเรื่องของจุดสังเกต (Landmark) ผลการศึกษาชี้ว่าควรสร้างจุดสังเกตในระดับท้องถิ่น อย่างเช่นจุดสังเกตชุมทางเข้าของชุมชน จุดสังเกตบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม จะทำให้จินตภาพของพื้นที่มีจุดสังเกตให้คนรับรู้มากยิ่งขึ้น และสุดท้ายคือจุดศูนย์รวม (Node) เสนอแนะให้มีการสร้างศูนย์กลางของชุมชนให้เป็นศูนย์หัตถกรรมเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งเมื่อองค์ประกอบจินตภาพของเมือง ทั้ง 5 เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แก่ชุมชนแล้ว จะทำให้ภูมิทัศน์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนมีความสวยงามตามแนวคิดและทฤษฎีจินตภาพของเมือง สามารถสร้างการรับรู้แก่ผู้ที่พบเห็นเพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนแห่งนี้ได้

คำสำคัญ: จินตภาพของเมือง ภูมิทัศน์เมือง การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน

¹หลักสูตรเทคโนโลยีภูมิทัศน์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Landscape Technology Program Faculty of Architecture and Environmental Design Maejo University
E-mail: dong_prinya@hotmail.com

Abstract

This academic article aimed to propose guidelines on landscape development applying from the image of the city theory. It was suggested the urban imagery brought out the elements of perception of the city from city or community visitor. The article consisted of 5 elements, one of them points to the creation of conceptual perception of the urban from those who noticed it. In case of the city environment had the proper composition, it would lead to a clear urban image. As a result, the city would be impressed to visitors or viewers. The study showed the image of the city theory was used to analyze spatially to create a landscape for the community in the study area. In addition, “Path” issue should be developed more routes in order to solve problems of connecting the path between the community and the temple improving the road surface to make it possible to travel easily. For another topic “District”, it should create clarity on the different neighborhoods in the area for instance the clarity on the preservation area of the Lana-style buildings as well as landscape creation in an agricultural district expressing the way of life in traditional community. The results of the study on “Edges” suggested creating a landscape using local plants as natural fences. It would help more imaginary identity of the city in terms of community boundaries. The study of “Landmark” indicated local landmark should be created such as the community entrance. Landmark in the agricultural area would create the image of area more impressive for people. Lastly, “Node” proposed to build a community center to be a handicraft center for selling local products. If the 5 elements of imaginary city occurred completely in the community, it would make the cultural landscape of the community more beautiful, with the image of the city theory. It could also create the awareness among visitors or viewers for tourism benefit in Chae Haeng community.

Keywords: The Image of the City, Urban Landscape, Tourism Development in Community

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 25 กรกฎาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 9 สิงหาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

กระแสของการพัฒนาของเมืองและชุมชนต่างๆ ในประเทศไทยที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างแพร่หลาย เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการแข่งขันอย่างยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เพื่อเป้าประสงค์ในสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่ ซึ่งหนึ่งในจังหวัดที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ จังหวัดน่าน ซึ่งถือว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของกลุ่มภาคเหนือตอนบนที่ได้รับผลของการพัฒนาดังกล่าว จากการเป็นจังหวัดที่มีความเข้มแข็งเรื่องของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดในหลายพื้นที่การท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดน่าน คือ พระบรมธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองน่านราว 2 กม. เป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมือง และปูชนียสถานที่สำคัญของเมืองน่าน มีอายุกว่า 600 ปี แสดงให้เห็นถึงแบบอย่างสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมสกุลช่างน่านอันงดงาม แต่การพัฒนาดังกล่าวเป็นเพียงการพัฒนา

เพียงบริเวณพื้นที่โดยรอบของวัดเพียงอย่างเดียว แต่ชุมชนโดยรอบกลับไม่ได้รับการพัฒนาตาม เนื่องจากไม่ได้เป็นพื้นที่เป้าหมายด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคที่ไม่ทั่วถึงดังกล่าว ส่งผลโดยตรงต่อชุมชนที่ตั้งอยู่รอบบริเวณวัดพระธาตุแช่แห้ง อย่างเช่น “ชุมชนแช่แห้ง” ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความสำคัญที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานเคียงคู่ไปกับการสร้างวัด ไม่ได้ถูกพัฒนาพื้นที่ชุมชนเท่าที่ควร ย่านที่พักอาศัยในชุมชนบางส่วนถูกปิดกั้นการเข้าถึง ขาดการเชื่อมต่อบริการสัญจรจากชุมชนมายังวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และรายได้ของชุมชน ซึ่งยังไม่ได้รับการสนับสนุน เช่นเดียวกับสภาพภูมิทัศน์ และทัศนียภาพยังคงไม่ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของพื้นที่วัด สวนทางกับศักยภาพของชุมชนที่มีรูปแบบของวิถีอันมีอัตลักษณ์แสดงถึงประเพณีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านเรือนแบบล้านนาโบราณ รูปแบบของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การปลูกข้าวที่ยังคงเอกลักษณ์การทำนาแบบโบราณ รวมไปถึงงานหัตถกรรมจักสานที่ใช้วัสดุจากท้องถิ่น และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือรูปแบบของอาหารพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งศักยภาพดังกล่าวสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของพระบรมธาตุแช่แห้งควบคู่กันไปได้อีกทาง

แนวคิดเรื่องจินตภาพของเมือง เป็นเครื่องมือที่จะมาช่วยพัฒนาภูมิทัศน์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นแนวคิดที่คนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายรับรู้ได้เร็ว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ปริญญา ปฏิพันธ์านต์, 2563) จะทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่พัฒนาควบคู่กันไป เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกัน อันจะเกิดผลดีต่อการพัฒนาเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวชุมชนอื่นๆ โดยรอบได้ องค์ประกอบที่เด่นชัดของเมืองในลักษณะที่เป็นจินตภาพของเมือง ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 ประการเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาลักษณะเฉพาะของชุมชน จะสะท้อนภาพรวมที่เกิดขึ้นในโน้ตทัศน์ของผู้สังเกตพบเห็นได้อย่างชัดเจน (พรภัทร อธิวิธัส และสุวิทย์ ทองสุกปลั่ง, 2549) การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ จึงจำเป็นต้องมีการกระบวนการศึกษาด้านเอกสาร เพื่อสร้างความเข้าใจถึงทฤษฎีจินตภาพของเมือง จะนำมาซึ่งการออกแบบกระบวนการวิจัยในที่สุด และสามารถนำไปทดสอบกับกรณีศึกษาเชิงพื้นที่ได้ เพื่อที่จะสามารถสรุปผลการศึกษาและเสนอแนะผลการศึกษามีประโยชน์ต่อการพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนแช่แห้งได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการนำมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาภูมิทัศน์ของเมืองและชุมชน

1.2.2 เพื่อนำเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองและชุมชน

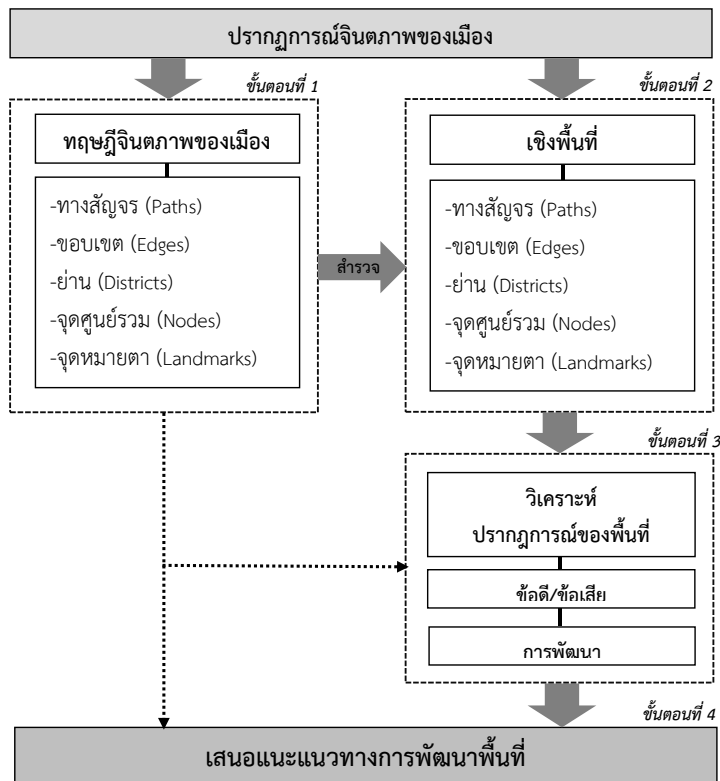
1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการนำทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองและชุมชน กรณีศึกษาชุมชนแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

ทฤษฎีจินตภาพของเมืองจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภูมิทัศน์ของเมืองและชุมชนได้หรือไม่ และจะสามารถเสนอแนะวิธีการพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ได้อย่างไร

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

กระแสรพัฒนาเมืองน่านเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะพื้นที่วัดพระธาตุแช่แห้ง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนที่ตั้งอยู่รอบบริเวณวัด ซึ่งชุมชนแช่แห้งเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว คือ ที่มา และความสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง และชุมชน สามารถเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองและชุมชนได้ ซึ่งการศึกษานี้ได้มีวิธีการดำเนินงานวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

2.1 ขั้นตอนการศึกษาทฤษฎีจินตภาพของเมือง เพื่อสร้างกระบวนการศึกษา และทำความเข้าใจถึงแนวคิดและทฤษฎีจินตภาพของเมืองที่ส่งผลต่อการศึกษานี้

2.2 ขั้นตอนการศึกษาเชิงพื้นที่ ชุมชนแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เพื่อสร้างกระบวนการศึกษาเชิงพื้นที่ และทดสอบทฤษฎีจินตภาพของเมืองว่าจะสามารถใช้กับพื้นที่จริงได้หรือไม่

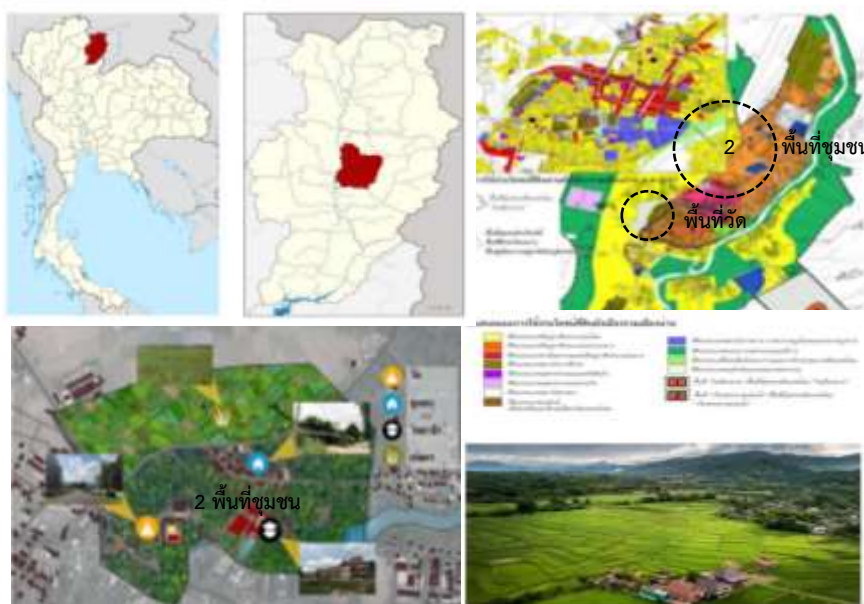
2.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล ระหว่างทฤษฎีจินตภาพของเมือง กับปรากฏการณ์จินตภาพของชุมชนที่เกิดขึ้นจริง เพื่อค้นหาสิ่งที่ขาดหายไปตามทฤษฎีจินตภาพของเมือง

2.4 ขั้นตอนการสรุปผลการศึกษา และเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ชุมชนแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

3. สรุปผลการวิจัย

ชุมชนแช่แห้ง อำเภอกุญแจ จังหวัดน่าน เป็นหนึ่งในชุมชนที่ตั้งอยู่รอบพื้นที่การพัฒนาของวัดพระธาตุแช่แห้ง มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมายาวนาน มีลักษณะภูมิประเทศ ด้านตะวันออกเป็นพื้นที่เทือกเขาสูง ส่วนทางด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่เนินลอนราบ และพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงริมแม่น้ำน่าน เทือกเขาสูงส่วนใหญ่วางตัวอยู่ในแนวเหนือใต้ ทางน้ำสายหลักในพีได้แก่แม่น้ำน่านที่ไหลผ่านขนานขอบพื้นที่ตำบลด้านทิศตะวันตก ทางน้ำสาขาที่สำคัญได้แก่ ห้วยน้ำใส และห้วยแหด ที่ไหลในทิศทางจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำน่าน ลักษณะการปกครองอำเภอกุญแจเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดน่าน ในอดีตเป็นเป็นหนึ่งในอำเภอเมืองก่อนจะแยกตัวเป็นกิ่งอำเภอ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลฝายแก้วทั้งหมด 217.95 ตร.กม.แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 17 หมู่บ้าน มีประชากร 11,551 คน มีความหนาแน่น 53 คน/ตร.กม.

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยกระจายไปทั่วพื้นที่ สลับกับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นไปตลอดสองและมี ข้างทางของถนนในชุมชน ทศศูนย์กลางของพื้นที่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทบ้านราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยโดยรอบบริเวณวัดพระธาตุแช่แห้ง ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของพื้นที่ศึกษา ส่วนบริเวณรอบนอกของพื้นที่จะเป็นลักษณะของการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินประเภทชนบท เกษตรกรรมและที่ว่าง สลับกับที่ดินประเภทอนุรักษ์ มีประชากร 11,551 คน

ภาพที่ 2 ผลการศึกษาจินภาพของเมืองเชิงพื้นที่

วิธีการค้นหาจินตภาพของเมืองที่ชัดเจนที่สุดคือการเขียนแผนที่สรุปองค์ประกอบที่เด่นชัดของเมืองในลักษณะที่เป็นจินตภาพของเมือง (Kevin Lynch, 1977, P.46) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) เส้นทาง (Paths) เช่น ถนน ทางเดิน คลอง ทางรถไฟ รถประจำทาง ซึ่งเปรียบเสมือนโครงสร้างหลักของเมือง 2) ย่าน (District) คือ ส่วนของเมือง ซึ่งเมืองแต่ละเมืองประกอบขึ้นจากย่านหลายๆแห่ง เช่น ย่านศูนย์กลางเมือง ย่านพักอาศัย ย่านพาณิชยกรรม ย่านท่าเรือ ในบางครั้งย่านจะมีรูปทรงและขอบเขตที่ชัดเจน ด้วยรูปทรงทางกายภาพและกิจกรรม แต่บางครั้งก็ไม่ชัดเจน เนื่องจากลักษณะหลายประการ ผสมผสานอยู่ด้วยกัน และไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน 3) ขอบเขต (Edges) เป็นองค์ประกอบที่เป็นเส้นเขต เพื่อแสดงการสิ้นสุดของย่านหรือเป็นเส้นกั้นลักษณะทางกายภาพของสองสิ่งออกจากกัน

อย่างชัดเจน เช่น ทะเลกับพื้นที่ทางบก ลำคลองกับพื้นที่ทางฝั่ง 4) จุดสังเกต (Landmark) หรือ ที่หมายตา เป็นองค์ประกอบที่สามารถใช้เป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งของผู้สังเกตได้ จุดสังเกตสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ (เกรียงไกร เกิดศรี และคณะ. 2558) ระดับเมือง (Major landmark) จะเป็นจุดสังเกตที่สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล เช่น ภูเขาสูง ยอดไม้สูง ยอดตึกสูง และอีกระดับหนึ่ง คือระดับท้องถิ่น (Local landmark) เป็นจุดสังเกตขนาดเล็ก และสามารถเห็นได้ในระยะใกล้ เช่น น้ำพุหอนาฬิกา รูปปั้นอนุสาวรีย์ขนาดเล็ก เสาไฟฟ้า รวมไปถึงป้ายโฆษณาจุดสังเกตที่ดีต้องสามารถมองเห็นได้ชัดเจน และขณะเดียวกันก็ควรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของเมือง สุดท้ายคือ 5) จุดศูนย์รวม (Node) เป็นองค์ประกอบของเมืองที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรม ซึ่งจะมีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา ต่างจากจุดสังเกต (Landmark) ซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุมองเห็นได้อย่างชัดเจนซึ่งบางครั้ง 2 สิ่งอยู่รวมกัน จุดศูนย์รวมมีความสัมพันธ์กับเส้นทาง ตัวอย่างของจุดศูนย์รวม ได้แก่ ชุมทาง สถานีขนส่ง ท่าเรือ จตุรัสหัวมุมถนน เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 ประการเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาลักษณะเฉพาะของเมืองและชุมชน ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 ประการจะสะท้อนภาพรวมที่เกิดขึ้นในโมทัศน์ของผู้สังเกตพบเห็นได้อย่างชัดเจน

3.1 เส้นทาง (Paths)

ผลการศึกษาจินตภาพของเมืองเรื่องของเส้นทาง (Paths) มีข้อดี คือ ลักษณะเส้นทางสัญจรของพื้นที่ศึกษามีลำดับศักดิ์ของถนนที่ชัดเจน ประกอบไปด้วย เส้นทางสายหลักที่ใช้สัญจรเชื่อมถนนจากพื้นที่ตัวเมืองน่านเข้าสู่พื้นที่ศึกษา การเชื่อมโยงไปสู่เส้นทางสัญจรรองจะกระจายสู่พื้นที่ศึกษา โดยมีเส้นทางสายย่อยเชื่อมสู่พื้นที่พักอาศัยอย่างชัดเจนส่วนข้อเสียนั้นจากการวิเคราะห์พบว่า เส้นทางสัญจรรองไม่สามารถเชื่อมถึงกันระหว่างชุมชนกับพื้นที่วัดได้ ทำให้เกิดเส้นทางย่อยที่ไม่สามารถสัญจรเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่พักอาศัยไปยังพื้นที่อื่นได้สะดวก ทำให้เกิดขอยตันหลายเส้นทาง ประกอบกับลักษณะของเส้นทางย่อยมีลักษณะพื้นผิวที่ได้รับความเสียหาย ไม่สามารถสัญจรได้อย่างสะดวก สามารถพัฒนาเรื่องเส้นทางสัญจร การเชื่อมถนนต่างๆ ให้มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ เข้าหากันได้อย่างสะดวก และปรับปรุงพื้นผิวถนนให้ได้มาตรฐานในการสัญจร ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาเส้นทาง (Paths)

ลักษณะของพื้นที่	จินตภาพ ของเมือง	ลักษณะการ วิเคราะห์	ข้อดี	ข้อเสีย	การพัฒนา
ถนนสายหลัก		เส้นทาง ถนน ทางเดิน คลอง ทาง รถไฟ รถประจำ ทาง ซึ่ง เปรียบเสมือน โครงสร้างหลักของ เมือง	ลักษณะเส้นทาง สัญจรของพื้นที่ ศึกษามีลำดับศักดิ์ ของถนนที่ชัดเจน ประกอบไปด้วย เส้นทางสายหลักที่ ใช้สัญจรเชื่อมถนน จากพื้นที่ตัวเมือง น่านเข้าสู่พื้นที่ ศึกษา และเชื่อมโยง ไปสู่เส้นทางสัญจร รองและกระจายสู่ พื้นที่ได้	เส้นทางสัญจรไม่ สามารถเชื่อมถึงกัน ได้ทำให้เกิด เส้นทางย่อยที่ไม่ สามารถสัญจรเพื่อ เชื่อมโยงพื้นที่พัก อาศัยไปยังพื้นที่ อื่นได้สะดวก ทำให้ เกิดขอยตัน ลักษณะของ เส้นทางย่อยมี ลักษณะพื้นผิวที่ ได้รับความเสียหาย	โอกาสในการพัฒนา เรื่องเส้นทางสัญจร คือการเชื่อมถนน ต่างๆให้มี ความสัมพันธ์ และ เชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ เข้าหากันได้อย่าง สะดวก และปรับปรุง พื้นผิวถนนให้มี มาตรฐานในการ สัญจร

3.2 ย่าน (District)

ผลการศึกษาจินตภาพของเมืองเรื่องของย่าน (District) พบว่ามีข้อดีในเรื่องการมีอยู่ของย่านต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาที่ แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นย่านที่พักอาศัยและย่านการเกษตรกรรม แสดงออกถึงการรับรู้ในพื้นที่ได้บ้าง โดยมีข้อเสียเรื่องสภาพของภูมิทัศน์ที่ยังไม่เอื้อต่อการเป็นย่านประเพณีวัฒนธรรม ยังขาดอัตลักษณ์ความเป็นศูนย์กลาง

ของชุมชน ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนที่ชัดเจน ควรมีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และการเลือกใช้พืชพรรณที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ทางด้านพุทธศาสนา และประเพณีวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของพื้นที่ รวมไปถึงการอนุรักษ์รูปแบบอาคารที่อยู่อาศัยที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมแบบล้านนาโบราณ ให้เป็นย่านที่สำคัญของชุมชน รวมไปถึงการสร้างความชัดเจนเรื่องของการทำเกษตรกรรมที่มีรูปแบบการทำนาแบบดั้งเดิมให้เป็นย่านที่สำคัญอีกย่านหนึ่งของชุมชนควบคู่กันไป ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาย่าน (District)

ลักษณะของพื้นที่	จินตภาพของเมือง	ลักษณะการวิเคราะห์	ข้อดี	ข้อเสีย	การพัฒนา
	District	ย่านจะมีรูปทรงและของเขตที่ชัดเจน ประกอบขึ้นจากย่านหลายๆ แห่ง เช่น ย่านศูนย์กลางเมือง ย่านพักอาศัย ย่านพาณิชยกรรม ย่านทำเรือ	ความชัดเจนของย่านต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา ที่ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นย่านนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน แสดงออกถึงการรับรู้ในพื้นที่	ย่านประเพณีวัฒนธรรมขาดอัตลักษณ์ความเป็นศูนย์กลางของชุมชน ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นศูนย์รวมการอนุรักษ์ของคนในชุมชน	ปรับปรุงภูมิทัศน์ และการเลือกใช้พืชพรรณที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ทางด้านพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของพื้นที่

3.3 ขอบเขต (Edges)

ผลการศึกษาจินตภาพของเมืองเรื่องขอบเขต (Edges) มีเพียงขอบเขตของพื้นที่เกษตรกรรมและขอบเขตของที่พักอาศัยเพียงเท่านั้นที่แสดงออกถึงจินตภาพของชุมชนเท่านั้นที่เป็นข้อดี ส่วนข้อเสีย คือ ไม่มีขอบเขตที่แสดงให้เห็นถึงจินตภาพของชุมชนที่ชัดเจน ไม่สามารถแยกพื้นที่ศึกษาออกจากพื้นที่ข้างเคียงได้ และไม่มีขอบเขตทางธรรมชาติให้เห็นถึงการรับรู้ในพื้นที่ ควรส่งเสริมการสร้างขอบเขตทางธรรมชาติ และขอบเขตที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้เห็นถึงขอบเขตที่ชัดเจนของพื้นที่ ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาขอบเขต (Edges)

ลักษณะของพื้นที่	จินตภาพของเมือง	ลักษณะการวิเคราะห์	ข้อดี	ข้อเสีย	การพัฒนา
	Edges	เส้นเขต เพื่อแสดงการสิ้นสุดของย่านหรือเป็นเส้นกันออกจากกันอย่างชัดเจน เช่น ทะเลกับพื้นที่ทางบก ลำคลองกับพื้นที่ทางฝั่ง	มีเพียงขอบเขตของพื้นที่เกษตรกรรมและขอบเขตของที่พักอาศัยเพียงเท่านั้นที่แสดงออกถึงจินตภาพของชุมชน	ไม่มีขอบเขตที่แสดงให้เห็นถึงจินตภาพของชุมชนที่ชัดเจน ไม่สามารถแยกพื้นที่ศึกษาออกจากพื้นที่ข้างเคียงได้ และไม่มีขอบเขตทางธรรมชาติให้เห็นถึงการรับรู้	ส่งเสริมการสร้างขอบเขตทางธรรมชาติ และขอบเขตที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้เห็นถึงขอบเขตที่ชัดเจนของพื้นที่

3.4 จุดสังเกต (Landmark)

ผลการศึกษาจินตภาพของเมืองเรื่องของจุดสังเกต (Landmark) มีจุดสังเกตในระดับเมือง (Major landmark) สามารถมองเห็นได้ในระยะไกลจากวัดพระธาตุแช่แห้ง นับเป็นข้อดีของจุดสังเกตของผู้พบเห็น แต่ยังคงขาดจุดสังเกตในระดับท้องถิ่น (Local landmark) ควรส่งเสริมและพัฒนาโดยการเพิ่มจุดสังเกตในระดับท้องถิ่น (Local landmark) เช่น จุดหมายตาที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชน อาคารบ้านเรือนแบบโบราณ ชุมประตู่ทางเข้าชุมชน รวมไปถึงอนุสาวรีย์ หรือ รูปปั้น งานปฎิมากรรมที่ทำมาจากวัสดุทางธรรมชาติให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างชัดเจนเพื่อการรับรู้ในพื้นที่ให้มีจุดสังเกตเพื่อให้คนที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่เกิดความทรงจำ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาจุดสังเกต (Landmark)

ลักษณะของพื้นที่	จินตภาพของเมือง	ลักษณะการวิเคราะห์	ข้อดี	ข้อเสีย	การพัฒนา
	Landmark	จุดสังเกต ที่หมายตา เป็นองค์ประกอบที่สามารถใช้เป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งของผู้สังเกตได้	มีจุดสังเกตในระดับเมือง (Major landmark) สามารถมองเห็นได้ในระยะไกล ส่วน ซึ่งสามารถ	ขาดจุดสังเกตในระดับท้องถิ่น (Local landmark)	เพิ่มจุดสังเกตในระดับท้องถิ่น (Local landmark) ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างชัดเจน

3.5 จุดศูนย์รวม (Node)

ผลการศึกษาจินตภาพของเมืองในพื้นที่ศึกษาในเรื่องของจุดศูนย์รวม (Node) พบว่าพื้นที่ศึกษามีจุดศูนย์รวมที่มีความหลากหลายและขาดความชัดเจนของจุดศูนย์รวมในพื้นที่อื่นๆ ขาดอัตลักษณ์ในการรับรู้ในพื้นที่ ควรส่งเสริมการสร้างจุดศูนย์รวมเพิ่มขึ้นจากพื้นที่ว่างที่มีศักยภาพของชุมชนที่ไม่ได้ใช้งานอยู่เดิมพัฒนาให้เกิดประโยชน์ทางด้านการเป็นจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาจุดศูนย์รวม (Node)

ลักษณะของพื้นที่	จินตภาพของเมือง	ลักษณะการวิเคราะห์	ข้อดี	ข้อเสีย	การพัฒนา
	Node	จุดศูนย์รวม เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมได้แก่ ชุมทาง สถานีขนส่งท่าเรือ จตุรัสหัวมุมถนน เป็นต้น	พื้นที่ศึกษามีจุดศูนย์รวมที่มีความหลากหลาย	ความชัดเจนของจุดศูนย์รวมในพื้นที่อื่นๆ ขาดอัตลักษณ์ในการรับรู้ในพื้นที่	ส่งเสริมการสร้างจุดศูนย์รวมเพิ่มขึ้นจากเดิมจะทำให้จินตภาพของเมืองชัดเจน

4. อภิปรายผล

กรณีศึกษาเชิงพื้นที่จากทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการวิเคราะห์โดยการค้นหารายละเอียดขององค์ประกอบหลัก 5 อย่างที่ขาดหายไป นำมาซึ่งข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ในการสร้างภูมิทัศน์ เพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนแออัด อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน โดยการพัฒนาภูมิทัศน์ทางด้านวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ดังต่อไปนี้

เส้นทาง (Paths) เส้นทางสัญจรที่ขาดการเชื่อมต่อกันได้อย่างสะดวกควรปรับปรุงพื้นผิวถนนให้มีความสะดวกในการสัญจรเพิ่มมากขึ้น บริเวณลานโล่งที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่และกิจกรรมเส้นทางจักรยานเพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของชุมชนได้

ย่าน (District) ควรพัฒนาความชัดเจนเรื่องของย่านต่างๆในพื้นที่ศึกษา เช่น ความชัดเจนเรื่องย่านที่พักอาศัย ควรมีสร้างภูมิทัศน์ย่านการอนุรักษ์รูปแบบกลุ่มอาคารแบบล้านนา รวมไปถึงการสร้างภูมิทัศน์ย่านเกษตรกรรมที่แสดงออกถึงวิถีชุมชนด้านการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม การปรับปรุงภูมิทัศน์โดยเน้นการใช้พืชพรรณมาเป็นรั้วธรรมชาติที่สามารถนำมาเป็นส่วนประกอบอาหารได้อีกทางสามารถช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเรื่องย่านแก่ชุมชนมากยิ่งขึ้น และยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้อีกทาง ซึ่งการเลือกใช้วัสดุและพืชพรรณท้องถิ่นยังทำให้ภูมิทัศน์ของพื้นที่เกิดความสวยงามและเกิดจินตภาพที่ชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบเขต (Edges) ให้สร้างภูมิทัศน์โดยใช้ขอบเขตของต้นไม้ที่เป็นพรรณไม้ท้องถิ่นให้เป็นแนวยาว จะช่วยสร้างอัตลักษณ์ทางด้านจินตภาพของเมืองในเรื่องขอบเขตมีความชัดเจนมากกว่าเดิม และยังทำให้ภูมิทัศน์ของชุมชนเกิดความสวยงามต่อผู้พบเห็น

จุดสังเกต (Landmark) ควรสร้างจุดสังเกตในระดับท้องถิ่นให้มีจำนวนมากขึ้น เช่น จุดสังเกตพื้นที่ทางเข้าชุมชน จุดสังเกตบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม จะทำให้จินตภาพของพื้นที่มีจุดสังเกตมากยิ่งขึ้น

จุดศูนย์รวม (Node) เสนอแนะให้มีการสร้างศูนย์กลางของชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่น ศูนย์หัตถกรรมท้องถิ่น ศูนย์กลางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จะทำให้จินตภาพของชุมชนมีความสมบูรณ์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างภูมิทัศน์ด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปในอนาคต

5. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจินตภาพของเมือง ซึ่งเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการนิยมนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ภูมิทัศน์ความสวยงามของเมืองและชุมชนมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน ทฤษฎีจินตภาพของเมืองสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาความสวยงามทางภูมิทัศน์เพื่อหาคำประกอบหลัก 5 อย่างที่ขาดหายไป และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้านการวางผังชุมชนเมือง การวางแผนการท่องเที่ยว หรือแม้แต่การจัดทำผังแม่บทในการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ยังมีอีกหลายแนวคิดและอีกหลายทฤษฎีรวมถึงอีกหลายองค์ประกอบที่ยังไม่ได้ถูกพูดถึง ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองและชุมชน ทั้งนี้การศึกษาเชิงพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาจากกรณีศึกษาชุมชนเดียวเท่านั้น คือ ชุมชนแออัด อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน ยังมีชุมชนที่ได้รับผลกระทบอีกหลายแห่งที่ตั้งอยู่บริเวณรอบพื้นที่การพัฒนาวัด ถ้าหากการศึกษาครั้งต่อไปมีการศึกษาประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติม จะนำมาซึ่งข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ในการสร้างภูมิทัศน์ ทำให้นักวิจัยมีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เกิดศิริ พรพจน์สุขเกษม และวิชัย บุญวาต. (2558). การศึกษาจินตภาพและภูมิทัศน์เมืองเพื่อการติดตั้งป้ายสื่อความหมายการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์สามแพร่ง. การประชุมวิชาการ "สถาปัตยกรรมศาสตร์ 2558". คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ปริญญญา ปฐิพัณธกานต์. (2563). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพของเมืองในการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง.งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ประจำปีงบประมาณ 2563. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยแม่โจ้. จังหวัดเชียงใหม่.
- พรภัทร อธิวิหิตและสุวดี ทองสุกปลั่ง. (2549). การวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาความเป็นเมืองในจังหวัดสมุทรสาครนครปฐม สมุทรสงคราม เพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้วิธี Potential Surface Analysis (PSA). วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ.
- Kevin Lynch. (1977). The Image of The City. Cambridge : The MIT Press.